

Presidential Communications Operations Office

Presidential News Desk

**TALK TO THE PEOPLE OF
PRESIDENT RODRIGO ROA DUTERTE
ON CORONAVIRUS DISEASE 2019 (COVID-19)**

[22 June 2020]

Let's start.

Good evening my countrymen. For the nth time --- I have lost the counting - -- I meet my Cabinet members who are critical in the fight against COVID.

Alam mo huwag na lang tayong magsisihan kasi nandiyan na rin 'yan. There were rules imposed hoping that at least not everybody but a majority will honor at least rules and regulations promulgated by government for your own good, para sa inyo lang at para sa lahat.

Eh ngayon 'yung iba hindi talaga sumunod 'yung nakalabas so mayroon na tayo ngayong 30, 682 cases dito sa aking kopya. Ang fresh meaning bago lang, it's 467. Iyong latecomers ibig sabihin bago lang is 163 cases reported total is 630. Ang recoveries which is a good number to me is 8,143 pero ang namatay humahabol rin, it's 1,177. Medyo naghabulan lang ang patay pati ang recovery. Though maganda ang recovery natin mga kababayan ko.

Ang Cebu ngayon ang may problema. May problema sila. Alam mo kasi 'pag may problema tapunan na 'yan eh. If you solve the problem locally among -- - amongst the officials there, there's bound to be a derailment in the programs of government because they would start to blame each other and nobody would try to introduce novel ideas or even to implement one that is already --- a measure that is already of proven efficacy kasi nagsisisihan na.

So kayong mga taga-Cebu, it's not that I do not trust your ability but rather I said it's the penchant to go into a sort of a 'yang sisihan nga tapos nobody would answer for anything.

So mga kaiguon nako sa Cebu, both sa mga siyudad ug probinsya, akong ipadala si General Cimat (to my brothers and sisters in Cebu, both in the city and the provinces, I will send over General Cimat). General Cimat is

the Secretary of sa DAR --- ah sa DENR rather --- I'm sorry --- sa DENR. Sabi ko kung maiwanan mo 'yung opisina mo sandali tutal ikaw 'yung inuutusan noon ni GMA, President Arroyo, pati ako.

Kayong lahat naman eh nandito sa Maynila, the head body of that is the IATF. Then itong 'yung office ni Secretary Cimatú would be an adjunct to that body. So he will exercise all the powers of that body upon notifying General Lorenzana who heads the agency. All he has to do not for permission but just to advise Manila here that these things are being done, these things are not yet done and these things must be done.

So I cannot wait for the transmission of communication asking for approval then --- that is the vein of bureaucracy sa totoo lang. Iyan ang tagabigay sa atin ng *[how would you...?]* a fractured communication even among the... Sometimes 'yung isang sulat hindi pinapansin. Kaya sabi ko kay General Cimatú just exercise the powers of the Task Force anyway you are an adjunct office there. I will just write an executive order --- *[paki si kuwan Bong, Medialdea]* --- to follow and he might fly anytime.

You can use the Air Force or any plane that is available. Government ang --- maski anong eroplano diyan go there and fly. I suggest that you --- sa Air Force kasi maraming air assets. Makarating ka kaagad.

If you want to stay there or you might want to fly back but I must have the picture of how grave the situation is or the situations are and malaman ko na --- mahibaw-an nako nga naa nay tao nga nagpalihok anang sa Cebu (I know that there is someone who oversees the situation in Cebu) kay sa Cebu naay daghang pasangil, naay pasangil nga tao, naay dili gusto, naay selosay. (because in Cebu people are pointing fingers at each other, there are people who cast blame, people who disagree, people who are jealous) Mao na. (That's it.) So that's the --- the problem there. Pero wala akoy gitudlo na tao. (But I am not referring to any particular person.) I am just sad that Cebu has to undergo that kind of painful situation now.

But nonetheless, kaya natin 'yan and I am sure Cimatú... He cannot solve the problem on his own. He has just to make recommendations and let us know what we should be doing and that is very important. It's part really of the intelligence work of any organization to know what is ahead and behind and on the side so that you'd know how to prepare and go and fight the enemy --- COVID.

So that's it ang aking report ngayon. Dito... Unahin ko naman 'yung aking ano talking points. I talk to you now to update you on our latest situation. Ang COVID is fighting us and we are fighting back.

But ang masabi ko sa inyo na good news is that we believe and I believe too that many countries has now perfected some vaccine. Maybe some are haphazard kasi madalian eh. The quest for vaccine takes time, years. Dito nagmamadalian at least we have a medicine that would fight COVID.

And sabi nila --- ako the most --- the nearest that I can explain to you is kumbaga germs ito --- 'yung antibiotic kills the bacteria. But the antibiotic cannot harm a virus or a virus.

Again, hindi 'yan ang panlaban. Ang panlaban mo lang dito sa virus na 'to is really your body, 'yung sarili mong sundalo sa katawan na mag-fight sa kanya.

But actually, it --- ang mangyari kasi niyan nabigla. Pumasok sa katawan, hindi niya recognize kung ano 'yun, so he has to manufacture just like what we are doing physically in the outside world. Iyong ating body has to fight. Minsan na-overwhelm, natatalo siya. That's why you fight for your life inside.

Now 'yung vaccine naman eh dahan-dahan nila i-inject 'yan sa --- I think it's a horse. Dahan-dahan, dahan-dahan lang kagaya ng snake bite. Parang ano 'yan antivenom. I-inject muna nang dahan-dahan, palaki nang palaki, they max --- i-ma-max nila, maximize hanggang ma-immune ang kabayo. Ipakagat nila sa cobra, balewala. Then magkuha sila ng blood ng kabayo. I don't know if there is additives that are added there or diluted. I am not a medical person, but 'yon ang i-inject for the antivenom.

Ganoon rin sa ginagawa ngayon. They are cultivating the itong katawan mo to fight. Pero mayroong medisina panlaban ng virus is the --- 'yung parang papatay rin --- that's independently of your body na 'yung vaccine. Mayroon ngayon. Sabi nila it can kill over time the virus in your body, itong COVID-19.

So I am happy. Alam mo sa totoo lang if there is anybody who wants to be out to enjoy and even to live life normally, ako. Ako 'yung ayaw talaga sa itong lockdown-lockdown. I hate it. I do not want even myself. Pero ang sabi ko sa inyo, kung kayo hindi makatiis at tinamaan kayo, sorry na lang.

Same is true for me. If I'm reckless enough, then I'd get it because in the coming days I intend to go around the country. Magbisita ako. Magbisita pa ako ng kampo ng mga military. So I'll just have to take precautions.

Iyon ang ano, iyon ang ano ko. Kung may tao man na galit na galit dito sa pagkakulong natin, sa atin, ako. Kaya naiintindihan ko ano ang puso ninyo.

Naghahanap ako ng emergency operations center. I'm sure Secretary Cimatú can look as long as he has the support and assistance of the Cebu local officials, both national and local. Kailangan ko ng tao doon to give me the, I said, the entire picture.

I am calling particularly DOH and DILG and the National Task Force to assist Secretary Cimatú. At saka 'yung kung talagang may i-lockdown man, uniformed talaga and this has to be enforced by the police. Kung magkulang ng tao, then Secretary Cimatú has the liberty of calling upon the military guys to help.

Pero itong away ng COVID, ng terrorism, this has been taken advantage of by the itong mga forces arrayed against us --- Abu Sayyaf, mga terorista with no ideology, the Communist Party with ideology but more pernicious ang effect which could undermine the peace and security of our country not only this administration, but it can transcend to the next generation, giving no not --- giving us no respite. Maski kaunting pahinga lang na makinga lang man tayo.

The fight against --- fight against the NPAs has long been there. It started in the 50s hanggang ngayon nandiyan pa. It has undermined the national security of the country.

Ngayon, at what point will the country suffer a downfall? I don't know. But if I do not do my duty now as President, as the other president did when it was their time, we might just bargain away, place in jeopardy the democratic values that the Filipinos have enjoyed for the longest time.

Terrorism is number one in our list. Actually the number one threat to the country hindi Abu Sayyaf, hindi 'yung mga terorista of no value. Itong high value targets ito 'yung mga komunista. Kaya ang utos ko talaga sa Armed Forces, sa sundalo, upakan mo, upakan mo. Kasi 'pag ikaw ang inabot --- eh pati nga 'yung pulis nagsama lang nag --- nagsama doon ang mga gobyerno na nagtutulong sa mga tao, pinatay pa ninyo lahat tapos using a Gillette blade.

Kaya ako galit sa inyo. And there was never a time that we handled a prisoner na NPA na sa Mindanao na sinaktan namin. We don't even allow the mosquitoes to bite them. May warning kami sa mga alimatok pati sa mga -- - *[Ano ba ang alimatok sa Bisaya --- ah sa Tagalog?]* Linta, oo leech --- na huwag galawin ang mga NPA na bihag kasi baka tayo ang pagbintangan.

You have been --- you have been advocating... That's what I don't like about you guys. You know, when it is in your favor, you talk so much about Geneva Convention right? When you are at the losing end, you talk of so many things invoking Geneva Convention right and left asking for the protection that the law gives upon everybody.

Iyan ang --- that's the... That's the riddle that I cannot understand sa iyo. Tatalo if you fight for as a matter of principle, panindigan mo. "Oo, pinatay namin kasi kalaban eh." Mas matanggap ko pa 'yan.

Pero kung sabihin mo na prisoner na, tapos luglugin mo ng Gillette pati 'yung pulis... Nakita ko 'yung ano eh. Huwag ninyo akong bolahin. P***** i** nakita ko talaga 'yung sugat dito sa leeg. Kaya... And 'yon ang kasalanan no'n nag-escort ng mga tao sa gobyerno para sa tulong. Mahirap na ang buhay noon eh.

I hope na 'yung mabigyan ngayon... We have started, I think, the second tranche. I hope that you would not --- bigyan ninyo ito. This time ipatikim mo sa tao 'yung kanila talaga. Iyong una kinuha ninyo eh.

Tapos 'yung taxation 'yung dito sa Maynila sa mga kumpanya, all --- all operating private entities, corporations in Mindanao contributed money to you, alam namin. Alam namin na hindi 'yan transaction doon na magbigay ng pera doon sa bukid tapos tanggapin ninyo.

Ang pera dito hinuhulog sa Maynila. Sa bank account ng NDF, of course, under fictitious name. Well, all of these things, I said, I hope that I will not have to do something --- to do more drastic. Like just really looking at your bank accounts. Marami-rami niyong movements ng pera eh. Mara --- Central Bank pa ang iyo. Magdaya nga sa akin ang ano, kayo pa?

But ang akin kasi kay kaibigan tayo, ang gusto kong sabihin sa inyo, huwag na sana tayong umabot sa --- 'yung that I have to --- to kill you kung wala nang iba. You really want to hear it? Sabihin huwag mo nang hintayin na patayin kita. When I say patayin kita, hindi man ako ang papatay, lahat tayo magpatayan, including me.

"If I were to try to read much less answer all attacks made on me, this shop, your office --- this shop might as well be closed for any other business. I do the very best I know how, the very best I can, and I mean to keep doing so until the end. If the end brings me out all right, what is said against me won't amount to anything. But if the end brings me out wrong, ten angels who had swearing I was right would make no difference." Mali ka pa rin. So that's Lincoln. You can take your --- maybe you can take comfort in the words of a great American statesman.

So ikaw muna. Let us hear your... What's your advice to the people?

DOH SECRETARY FRANCISCO DUQUE III: Thank you very much, Mr. President, and magandang gabi po sa ating mga kasama sa Gabinete at saka sa National Inter-Agency Task Force on Emerging Infectious Diseases.

At... Can I be allowed to make my report, Mr. President, or did you want me to address some of the issues that have been raised against me, Mr. President?

PRESIDENT DUTERTE: You can if you want to defend yourself, it's your right.

SEC. DUQUE: Yes, sir. Well, iyong doon po sa Bayanihan Heal As One Act, mayroon pong provision ng batas na nagsasabi na kailangan ay tulungan ang mga pamilya na namatayan. Ito po 'yung karamihan mga doctor at saka mga nurse. At doon po sa Bayanihan Heal As One Act, kailangan bigyan po ng ayuda sa halagang 1 million pesos per family.

So ito naman po ay ating naipatupad at in fact June 9, I think, 'yon pong 32 families na inatasan niyo po kami na bigyan ng 1 million each dahil namatayan nga po sila, ito 'yung mga health workers po natin na

nagpakabayani at nagsakripisyo po para bigyan kalinga at gamutin ang mga COVID patients, Mr. President. Tapos mayroon po tayong 32 na nabigyan po natin ng tseke 1 million each, in four days, as per your instruction, tinapos po natin 'yon.

At sa ibabaw po nito mayroon din po tayong 19 na mga healthcare workers naman na sila po ay nagkaroon ng severe COVID-19 infection at --- pero sila po naman ay buhay. At ang layon po ng batas ay tulungan sila at batay po sa inyong kautusan nabigyan po natin sila ng 100,000 pesos each at... So a total of 51 beneficiaries, Mr. President, ang naayudahan po natin.

Sa ibabaw pa ho nito 'yung binayaran po ng PhilHealth ang lahat po ng kanilang pagpapa-ospital, gastusin po sa pagpapa-ospital. So kami --- tayo po ay nagpapasalamat, Mr. President, sa lahat ng serbisyo, kabayanihan, sakripisyo po ng atin pong mga frontline healthcare workers na talaga naman pong nangalaga sa mga COVID-19 patients. So iyon pong inyong kautusan ay naisa --- naisakatuparan po natin.

Iyong pangalawang issue po, Mr. President, 'yung pagbili po ng mga personal protective equipment. At akala po ng mga ibang grupo ay napakahuli po ang ating pagbili ng mga personal protective equipment. Pero sa totoo lang po, as early as February, naglagay na po tayo ng procurement order with the Philippine International Trading Corporation, isa pong attached agency ng DTI.

At iyon na nga po, Mr. President, talagang namroblema lang po tayo sa supply kasi nga po at that time marami na pong mga ibang mga bansa na nauna po sa atin dahil nagkaroon po sila ng --- nauna rin po sila nagkaroon ng mga kaso ng COVID-19 cases.

So naghintay po tayo. In fact, 'yung in-order po natin noong February, dumating na 'yung iba March, April na ho. At maigi lang po may mga donations po tayong mga natanggap mula sa World Health Organization dahil tayo po naman ang kumatawan at humingi ng tulong sa World Health Organization habang hindi po nadating 'yung atin pong mga in-order na mga personal protective equipment.

Ganunpaman, Mr. President, ay talagang nagsumikap po tayo, nagpunyagi po tayo na makuha ang sapat na bilang ng mga PPEs. Pero dahil nga po sa shortage, 'yung global shortage po, Mr. President, ay naghintay tayo nang matagal bago po tayo makakuha ng atin pong mga personal protective equipment.

At salamat po sa inyo dahil minadali niyo po noong --- noong March ay nakapag-release po ng pondo ang DBM at tayo po ay nakapamilya.

In fact, hindi nga pala DBM pa o ang unang nag-release. Ang nag-release po ay ang PAGCOR sa inyo pong kautusan, sa halagang mga 1.8 billion ay nakapag-procure po tayo ng almost 1 million personal protective equipment para po sa proteksyon ng atin pong mga healthcare workers.

So iyan po, Mr. President, ilan po 'yan sa mga issues na akin pong sinasagot ngayon. At ito po magpapadala kami ng lahat ng mga kasagutan namin sa Ombudsman na sila po ang nagpadala ng subpoena para magsumite ng lahat ng mga dokumento patungkol po sa atin pong mga procurement, sa atin pong mga ginawang mga hakbang para maging maayos po ang ating pagtugon sa namayagpag o namamayagpag na COVID-19 pandemic.

So ilan po ito sa mga bagay, Mr. President, na atin pong sinasagot at para maging maayos po ang pagtugon ng pamahalaang nasyonal sa problema po ng ating pandemic COVID-19.

PRESIDENT DUTERTE: I'm sure that 'yung kayong mga Tagalog, naintindihan ninyo ang salita ni Secretary Duque. I mean it's not really fluent Tagalog but it's Tagalog and it can be understood by anybody who knows how to talk in Tagalog.

Pero sa mga --- mga Bisaya, well, ganito lang, let me just --- maiksing explanation. Hindi kaagad tayo nakabili ng equipment kasi naghanap pa tayo kung saan tayo makabili nang mura at maraming supply.

We found out as early as March, tayo ang one of the countries ang pinakama --- *[Tagalog man pala ito.]* --- kita'y unang nasod nga naka-alinggat nga naay problema at ang tawag ana, pandemic.

(TRANSLATION: We were one of the first countries to realize that we have a problem and it's called a pandemic.)

Unya og katong mga tawo, tanan, mga Tagalog, mga Ilocano, Bicolano, Bisaya, Waray, sabta ninyo nga ang sakit nga niabot sa ato pandemic. Buot pasabot, tibuok kalibutan. Unya daghang mga mupalit na og mga personal protect --- protection gear, mga medisina, tanan, mga wheelchair. Naunhan ta kay kita ra may mga usa sa mga pobre.

(TRANSLATION: Everyone, the Tagalog, Ilocano, Bicolano, Bisaya and Waray should understand that the disease we're fighting is a pandemic. Meaning, it's affecting the world. And now many people are buying personal protection gears, medicines, everything as well as wheelchairs. They bought these items first before we were able to because we're one of the poor countries.)

Pero ang World Health Organization is a very fair body. Murag ilang gihatagan gyud tanan pero dili gyud kumpleto. Now, muingon mo, "Nganong wa man mo makapreparar?" (It seems like they tried to give everyone a fair chance to purchase these equipment, but not all. Now you're asking, "Why didn't you prepare for this?"

Dili na siya preparasyon. Tungod na sa kadaghan. Pandemic, tibuok kalibutan, igo. Buot pasabot, og imo gyung huna-hunao'g maayo, pwede ang tanang tao sa kalibutan maigo, mamatay. So dili na ingong sakit nga cholera o El Tor o unsa ba diha nga influenza nga naa nay mga tambal daan. Kani, wala. Walay bakuna.

(TRANSLATION: It's not a matter of lack of preparation, but because of the volume of demand. It's a pandemic. The whole world is facing the same crisis. This could mean --- if you think about it hard enough --- everyone in the world can be infected and die. So this disease isn't the same with cholera or El Tor or influenza because we already have medicines for those. We don't have a medicine or a vaccine for this disease.)

So nagkabuang ta karon. Nakalitan ta ani kay paspas kaayo ang iyang dagan sa contagion, sa iyang pagtakod. Mao na na-late og gamay pero dili giingong wa'y gibuhad ang Department of Health. Ang kwarta, wala pud na. Sigurado ko. I am very sure and I place my reputation sa --- kang Secretary Duque nga walay kawat nga nahimo diha.

(TRANSLATION: So now we are scrambling. We were shocked by the rate of the contagion. That is why the equipment arrived a little late but that didn't mean the Department of Health wasn't doing anything. The money was not squandered either, I'm sure of that. I am very sure and I place my reputation on Secretary Duque that there was no corruption that happened there.)

Dili na niya kaya. Dili na niya kaya kay dato na ni daan si Duque. Naa ni'y hospital, naa ni'y eskwelahan, naa ni tanan. Hasta tanang gwapang asawa, naa niya. Mao ni'y importante, tanang --- tanang gwapa. Wala na.

(TRANSLATION: He wouldn't do that. He wouldn't do that because Duque is already rich. He has a hospital, a school, everything including the most beautiful wives, he has them all. They are all beautiful --- this is important.)

Unya katong ubang purchases, wala nako gihatag. Ako gyung gituyo. Gihatag nako sa IATF. Gipadungo ang unang --- under ni Secretary Lorenzana, si General Lorenzana, General Galvez, og si General Año sa DILG. Sila maoy akong gihimong Task Force. Silay namalit ana. Wala nay... Giingnan ta mo, og naay kuwan diha...

(TRANSLATION: For the other purchases, I tasked the IATF to handle it. I did that on purpose. I appointed Secretary Lorenzana, General Lorenzana, General Galvez, and General Año of the DILG to head the Task Force. They were the ones who purchased that. So there is no... I told you, if there is even a little bit of...)

Pero naa mi nakit-an diha sa Department of Health. Mao bitaw tung gitangtang nako dayon basig diha pero sa uban. So I stand by --- itaya ko 'yung reputasyon ko as President sa lahat, walang kalokohan nga nahitabo. Mao na nga kamong mga taga-Cebuano, ayaw lang mo'g kasuko nako ha? Mag-prangka lang ta. Mas maayo nang mag-prangka ta.

(TRANSLATION: But we caught someone from the Department of Health. That is why I fired the person right away. But for the other cases, I stand by --- itaya ko 'yung reputasyon ko as President sa lahat. Walang kalokohan na nangyari. That is why you Cebuanos... Don't be mad at me, okay? I will just be frank with you. It's better to be frank with you.)

Muanha man ko sa inyo. Pag-abot nako sa inyo, prangkahan ta mo'g usab. Gahi mo'g ulo eh. Ayaw ko nga sana sabihin sa ko kay Bong --- kanina kay Bong, "Isulti ba nako?" Dili man gud na karon lang. This is not the first time. This is not the first national emergency na ang Cebuano is murag --- murag pandali --- hili --- hinay kaayo ang kuwan. Hinay mulihok. Unya og mulihok, magyawyaw pa kay ang Cebuano suberbiyo.

(TRANSLATION: I will visit you. When I get there, I will be frank with you again because you are hardheaded. Ayaw ko na sana sabihin sa inyo. Sabi ko kay Bong --- kanina kay Bong, "Should I tell them?" Because this is not the first time that this happened. This is not the first time. This is not the first national emergency that the Cebuanos were slow to respond to. And when they start to work, they will complain because Cebuanos are recalcitrant.)

Mao gyud ni'y akong ikasulti ninyo. Laliman ka tanan naa na sa balay, nahipos na. Kamo sa Cebu, pirting motor ninyo, Diha sa Talisay, sa report sa ako sa military, murag palengke mo kada adlaw, sige pa'g suroy-suroy.

(TRANSLATION: So that's what I want to say to you. When everyone else stayed at home under quarantine, in Cebu people still roamed around in their motorcycles. In a report to me by the military, people kept roaming around in Talisay and every day the crowds resemble that of a wet market.)

So mao na nahitabo ron. Unya gusto ninyo nga pag mao na... "Mayor, niboto man pud mi nimo." Kahibaw ko. Dako ko'g daog diha sa... Pero ayaw ninyo og apili'g politika kay giingnan na mo ana nga sakit.

(TRANSLATION: So that's what happened. And now when you want something... "Mayor, we voted for you too." I know. I had a lot of votes there. But don't mix politics with this because you were already told about the disease.)

You were forewarned in advance that there was this very dangerous microbe called COVID-19. We were given the proper advice by the World Health Organization. Some provinces followed sa...

Unya ang kamo na hinoon gasige na mo'g suroy, sige. Nahibaw ko. And this... Wala, wala ko magkuwan. I'm not trying to ma... Hindi ako nagmahay ba, 'yong nagsisisi sa inyo. Dili na. And it's not --- it's not part of our program na magsige ta'g pangleksyon og tao. Pero mao gyud nay nahitabo.

(TRANSLATION: But you still continued to roam around. I'm aware of it. And this... I'm not trying to --- I'm not regretting --- 'yong nagsisisi sa inyo. It's not that. And it's not part of our program to keep on reprimanding people, but that's exactly what happened.)

So si Roy, General Cimatug ug si General Año, na-assign sila, si General Lorenzana, kaila ko ni kay --- General Galvez, na-assign na sila sa Mindanao. Nakaila gyud nako. Mura'g kaila --- mura'g barkada. Kami ni Delfin. Barkada mi ani. Murag inigsoon gyud among tagad. Minamaayo ba bisag asa mi magkita. Pero wala gyud ko magduha-duha sa ilang kaligdong sa ilang pagkatao. Honest with integrity, Año, Galvez, ug si Roy.

(TRANSLATION: So si Roy, General Cimatug and General Año, they were assigned. I know General Lorenzana because --- and General Galvez. They were assigned in Mindanao. I know them. We're good friends, Delfin and I. We are good friends. We treat each other like brothers and are good with each other wherever we meet. But I never doubted their character. They are honest and with integrity, Año, Galvez, and Roy.)

Now, si Roy ang maoy --- si Roy 'di kaayo tigsulti. Diretso la'g pabuto. Wala'y istorya. *[laughter]* Roy, adtoa ra ngadto. Tan-awa'g unsay problema nila unya tabangi sila. Unya pahibaw-a ko'g unsaon nako pagtabang. Mao ra na. Mao ra na akong ikasulti.

(TRANSLATION: Now, Roy doesn't speak much. He won't talk anymore, but he would just fire at something. Roy, go there please. Find out what their problem is and help them. Then let me know how I can help. That's all. That's all I can say.)

So salamat sa imong gamayng panambag sa mga tao. Who else? Roy, you want to say something about your designation? Ah sige man la'g tando ni si Roy. "Oo, sige lang." Pero kani si Roy, mao gyud ni sundalo. Tinood ba. Way tingog. Sugoon ni Gloria niadto, "Adto sa Jolo unya mag-espadahay mo ni Saddam," adto pud siya sa Jolo --- adto sa Iraq. Nagdala sad siya'g espada kay espadahay sila ni Saddam. Naunhan siya sa Amerikano.

(TRANSLATION: So thanks for all your help for your people. Who else? Roy, you want to say something about your designation? Ah Roy just keeps on

nodding. "Oo, sige lang." But Roy is a true soldier. He's just silent. Gloria told him before, "Go to Jolo and have a swordfight with Saddam." He then went to Jolo --- Iraq --- and brought a sword with him to fight with Saddam. But the Americans got there first.)

Ah sa Libya mao pud. Padala nako sa Libya --- lately gipadala nako siya sa Libya gihapon tungod sa mga Pilipinong tua ngadto.

(TRANSLATION: The same in Libya. I sent him to Libya recently because of Filipinos who are there.)

I'm satisfied. Nandoon pa ba 'yung...? [*Is it --- is it wrong for me to ask?*] Nandoon pa 'tong truck na --- akoang barko didto nga gipa-parking? (Is my ship still there?) Iyong frigate na sabi ko i-parking mo muna diyan sa ano... [*Official: Bumalik na, sir.*] Ah bumalik na. Pasyal lang?

At least --- at least nakita ng mga Pilipino doon na handa --- handa ako makipag-giyera. Maski gamay ra ning atong nasud. (Even though our country is just small)

I want to board that new --- new frigate that you... Is it --- is it the biggest among the...? [*Official: Yes, it's the biggest, Mr. President*] I read it one week ago na nandito na. I want to board just to see how good it is. Kindly arrange the time.

So General Galvez, go ahead.

PRESIDENTIAL ADVISER ON PEACE PROCESS AND NTF COVID-19 CHIEF IMPLEMENTER CARLITO GALVEZ JR.: Sir, I agree with you sir that the ano --- the procurement process of the DOH has been very clean, sir.

Actually sir kami po sir sa NTF kasama po si PS-DBM, si Lloyd at saka sir si Usec. Borje sa atin pong Protocol, talagang pinag-igihan po namin po sir na talagang iyong mabibili po natin ay 'yung pinakamahusay at saka po 'yung talagang magagamit po natin, sir.

So I really vouch sa ano sir na si General --- si Secretary Duque sir has nothing to do with the ano talaga --- procurement because kami sir talaga sir ang nag [*garbled*]. In fact, sir sa ngayon sir 'yung test kits sir na nabili sir natin sa Sansure at saka po sa ibang mga ano sir napakababa po sir.

Tapos nakuha po natin sir 'yung ano --- 'yung --- 'yung 20,000 na PCR at saka 'yung --- 'yung automatic extraction na free po sir 'yon free, nakuha po natin sa China; at nakuha na po natin 'yung 1 million na test kits.

So 'yung program sir natin supposed to be more or less 3 million na test kit po sir ang ano sir natin --- mabili sir natin. Sa ngayon po sir because of our prudent procurement, more or less 10 million po na test kits po sir ang nabili po sir natin.

And we rest assured --- we assure the public that the administration will be clean. Iyon po ang lagi niyo pong sinasabi sa akin even noong ako'y Chief of Staff, na you have no tolerance to corruption sir. That's why that's my ano sir my --- my primary duty to be ano --- to be clean in dealing with ano --- with procurement.

So makakaasa po ang ating mga mamamayan na 'yung lahat po na binibili po natin sa --- na mga equipment at saka PPE ay talagang ito po'y mga standard especially 'yung PPE sir na ginagawang kontrobersiya po ng iba ay talaga po ito level four ang binili po natin.

At kung titingnan po natin talaga sa history po ng ano --- ng --- ng ating health workers, bumaba po ang level ng mga casualty natin mula noong nakabili po tayo ng PPE noon.

Noon dati sir ang daming namamatay na mga doktor. Mula po noong bumili tayo ng PPE ay talagang isa o dalawa na lang po 'yung nagiging fatal casualty po. And then sa ngayon po sir 'yung ating testing ano --- testing capacity ini-increase na po natin. At ang ating laboratoryo po sir tayo po ay nagsimula na tatlo lang noong February.

Ngayon po 63 na po ang ating laboratory. So mayroon na po tayong 46 na RT-PCR at mayroon po tayong GeneXpert na laboratory. At halos lahat po ng ating mga Region ay mayroon na po. Sa NCR, mayroon na po tayong test --- 27 testing laboratory; sa Luzon, mayroon na po tayong 20; sa Visayas, mayroon po tayong seven; at sa Mindanao, mayroon po tayong siyam.

At ang ano po `yung CARAGA Region na lang po ang natitira na wala po pero `yung --- mayroon po silang tatlo na laboratory na minamadali po natin at humihingi po ako ng GeneXpert sa DOH para mabigyan po ang CARAGA Region. Pero ang CARAGA Region po ngayon ang isa sa pinakaligtas po natin na region sa buong bansa.

At `yung sa ano po, sa ibang ano po natin --- sa Cebu City, iyong atin pong sitwasyon ay nai-report ko na po kay Senator Bong Go na talagang ang isang malaking problema po doon ay `yung disparity po ng salary ng ano --- ng sibilyan at saka ng --- ng ano po natin --- ng public nurses.

Because noong tinaasan niyo po ang suweldo ng ano --- ng mga nurses natin, more or less mga 11,000 or 15,000 po ang --- ang disparity po ng kanilang ano --- kanilang suweldo.

At sa ngayon po iyon ang inano namin ni Secretary Dino noong pumunta po kami ng dalawang beses po doon, iyon po ang sinolve (solve) namin kaagad dahil kasi po marami po sa ano --- marami po sa mga nurses ay nagbitiw po sa kanilang mga --- mga tungkulin dahil sa takot na rin po sa COVID at the same time mas mataas po ang suweldo ng ating mga public health workers.

At sa pag-uutos po ng ating DOH Secretary, nag-deploy po tayo ng mga more or less 131 na ano po sir --- 131 na --- na nurses from public nurses na atin pong job order at mayroon pa po tayong more than 100 na nire-recruit ngayon for deployment.

So sa ngayon po nag-increase ang ano --- nag-increase ang capacity po ng mga apat na hospital na pribado dahil po dinagdagan po natin ng mga nurses.

At kami po ay talagang tutulong po sa kay --- kay General Cimat. In fact, tomorrow po sir full force po kami sir. Pupunta po kami ni Secretary Duque, Secretary --- ah ano po sir si SND, Secretary Lorenzana, Secretary Año, kami po ay lilipad po sa Cebu at para titipunin po namin ang Regional IATF para po tulungan po namin si General Cimat po.

PRESIDENT DUTERTE: Si aktor mao'y dalhin ninyo.

SEC. GALVEZ: Opo sir dadalhin po namin sir para po talagang full support po ang IATF po sir sa ano --- sa lahat po, sir. So iyon po ang gagawin po namin para at least ano po namin ma-orient po nang mabuti at saka ano po talagang susuportahan po namin ang aming mahal na Secretary, sir.

And then also po sir sa ngayon sir may mga increasing severe critical cases pa rin that greatly affected 'yung capacity ng Cebu City. But I believe nag-uusap naman po kami sir ni Sec. Dino at saka po ni Sec. Labella and they are doing their best na maano po... Kailangan lang po talaga na ma-orchestrate po lahat 'yung ano po natin.

And then also we really support the ano the --- the designation of General Cimat po, sir. Siya po 'yung Brig --- ah ano po sir WesCom Commander ko po sir noong ako po ay battalion commander sa Basilan. Siya po ang nag-uutos sa akin sir na huhulihin po 'yung mga Abu Sayyaf. So kilalang-kilala po namin siya na magaling po siya talaga, sir.

PRESIDENT DUTERTE: Sabihin ko ito sa mga tao, wala ako... With due respect --- with due respect to the Ombudsman, the Honorable Martires, iniimbestiga pa niya pero kung ako, kung ako lang ang tanungin, kung ako ang imbestigahin niya, eh di magpunta talaga ako sabihin ko na I believe in the honesty and integrity of my people. Except for the minor doon sa --- 'yung nagpe-prepare ng ano eh --- ng specification.

Galing 'yan doon sa Health. Iyong dito, implementation lang, magbayad lang. Kaya pinili ko 'yung tao na magbayad. 'Di ba sinabi ko sa inyo na itong pera na ito sagrado ito. When Congress gave me the money, sabi ko na huwag ninyong lokohin itong pera ninyo.

So iyan ang masabi ko. Malinis itong mga tao ko dito and I still believe in them. But anyway, iyon ang sitwasyon.

Gusto ko lang malaman ng tao na itong sa gobyerno na ito sakripisyo ito. I'm just appealing to their sense of patriotism and their love for their country.

Iyon lang sabi ko tulungan ninyo ako dito. Ikaw, may report ka ba? Yes, go ahead, General Lorenzana.

DND SECRETARY DELFIN LORENZANA: Good evening, Mr. President. Magandang gabi po sa ating mga kababayan.

Gusto ko lang pong mag-ulat sa inyo, Mr. President, sa ating mga --- 'yung isa nating ginagawang trabaho dito na medyo masalimuot. Ito po 'yung pagpapauwi ng mga OFWs sa kanilang mga probinsya.

Sa ngayon po ay 56,000 na 'yung ating napauwi na mga OFWs sa mga probinsya pero ang sabi ni Secretary Duq --- ni Secretary Bello, mayroon pang 40,000 na darating --- itong darating na dalawang buwan. Okay na po 'yung ating --- naiulat ko na rin last time na okay na 'yung ating mga sistema para mapabilis silang makauwi sa kanilang mga probinsya.

Isa pong umuuwi na rin dito ay iyong mga Pili --- mga kabayan natin na naipit sa ibang lugar na gusto nang umuwi rito.

PRESIDENT DUTERTE: Iyong stranded?

SEC. LORENZANA: Stranded po sa ibang bansa --- ibang bansa na gustong umuwi rito.

Unti-unti na po silang umuuwi, karamihan dito ay galing sa United States. Mayroon din isang eroplano na nanggaling sa Indonesia na gustong bumalik dito.

Ito po ay inaasikaso namin sa airport at saka sa seaport kung may dumarating na mga OFWs.

Ang pangalawa po ay iyong mga kabayan nating namatay --- kabayan nating namatay sa --- sa Saudi Arabia.

Ang sabi po ni Secretary Bello ay mayroon tayong 280. Hindi po ito COVID-related sabi niya at ang usapan namin kanina ay mag-aarkila siya ng cargo plane --- eroplanong pang-cargo para maiuwi sila dito at makauwi naman sa kanilang pamilya.

Ang pangatlo po ay iyong mga locally stranded individuals. Sa hindi po maipaliwanag na kadahilanan, ito ay iyong mga nagpuntahan sa airport pero wala naman silang sasakyan kaya ang ginawa po natin ay dinala natin sila sa Villamor Air Base at saka sa Fort Bonifacio at doon sila ngayon naghihintay ng kanilang masakyan papunta ng probinsya.

Ang problema po rito ay wala tayong makuhang sasakyan kasi nga wala namang ahensya na sasagot ng mga pamasahe nito. Ang pinagtitiyagaan po natin ay iyong ating Air Force planes at saka iyong mga barko ng Philippine Navy. Mayroon po yatang mga 40,000 dito sa Metro Manila na mga locally stranded individuals.

Karamihan po ito, Mr. President, ay mayroon silang mga ticket sa airlines so hihintayin po natin na magbukas iyong mga paliparan sa probinsya para makapagpalipad na itong ating mga airlines para maiuwi itong mga --- mga locally stranded individuals.

Ang kuwan ko lang po pakiusap natin sa mga --- namin sa mga locally stranded individuals ay huwag po kayong magpunta sa airport kung wala kayong siguradong masakyan dahil maghihi --- magkakahirap-hirap po ang ating buhay doon. Wala naman kayong matirahan sa airport at pati pagkain ay sinasagot na ng Philippine Army at saka Philippine Air Force at sila ay nahihirapan din.

So pakiusap lang po huwag kayong magpunta doon kung wala kayong siguradong masakyan.

Iyon lang po, Mr. President. Thank You.

PRESIDENT DUTERTE: Wala na ba? Wala na? Ah si ano, yes, Roy.

DENR SECRETARY ROY CIMATU: Mr. President, good evening.

I fully accept your challenge you gave for Cebu, Mr. President. Just like the orders you gave to me before to go to Boracay and we changed the cesspool image sa Boracay into what it is now. Then you...

PRESIDENT DUTERTE: Iyong Manila Bay --- ang Manila Bay mo malinis na.

SEC. CIMATU: Sir?

PRESIDENT DUTERTE: Manila Bay.

SEC. CIMATU: And you ordered me to clean the waters of Manila Bay to implement the order of mandamus of the Supreme Court and within the helm, Mr. President...

PRESIDENT DUTERTE: Nag-report... May I interrupt you? Nag-report ka na doon sa Supreme Court? Compliance mo sa mandamus nila?

SEC. CIMATU: Yes, sir. Yes, Mr. President. Iyong dalawang ano ko kasi sa Supreme Court the first is the mandamus, Mr. President, this is a continuing mandamus and we expect to --- to make the --- make the initial compliance to the Supreme Court this year because we expect that the Manila Bay will be compliant in --- in a portion of the Baywalk area towards the Pasig --- towards the Pasig River and the Parañaque River.

This is what we can probably finish this --- this year, Mr. President, and probably next year towards --- towards Bulacan.

And your order for me to go to Iraq and to go to Libya, I --- I complied, Mr. President.

Now, this one, going to Cebu, Senator Bong talked to me and I said this is really an honor for me because probably this is fate or destiny, Mr. President, to be doing things to save the lives of some people in Cebu at this time of pandemic.

This only happened 100 years and I was looking at the statistics of last pandemic in 1918 wherein it was a worldwide similar to this what we are experiencing now and there were about 50 million who died. And I was researching how many Filipinos died in 1918 to 1920 in that pandemic.

At that time, Mr. President, we were under Commonwealth and the Americans were here and we suspect that doon nanggaling iyong virus then so we suffered also casualties at that --- in that year.

Through the researchers coming from some Filipinos, there are about 50,000 to 75,000 Filipinos died at that time. Of course, they were also implementing some lockdowns, they were also implementing some ano...

But I was also thinking, Mr. President, that the next generation will be looking at this again, at what transpired during this pandemic, and the approaches that we are doing now will be again probably reviewed by the next generation whether we did it right or we didn't.

So it will be dependent on the future of the effect of what we are doing now. And I am very certain, Mr. President, that we will be able comparing those casualties what happened 100 years ago compared to us now...

Well, in the last four years --- ah four months ang ating casualties only of about 1,000 something, 1,100. Then if you project that for --- for two years, there will only be about 4,000, 5,000 if we project this probably.

So these are the things that will be very --- probably this will be reviewed by the next generation what we are doing now.

So thank you, Mr. President, for giving me opportunity to go to Cebu. I will do my best, Mr. President.

PRESIDENT DUTERTE: Well anyway, let's have the --- we give the floor now to...

DILG SECRETARY EDUARDO AÑO: Magandang gabi po, Mr. President. Unang-una po ay ang ating lahat ng local government units sa pangunguna ng ating mga governors, mayors, barangay captains ay naka-align po sa ating national government at sumusunod sa IATF national guidelines kaya nga po makikita po natin na maganda iyong ating pag-manage nitong COVID crisis na ito.

Pero sa pag-uutos po ninyo ay mayroon pa rin tayong mga hinabol na mga local government officials na sumuway at lalo na sa pagdi-distribute ng SAP na hindi lang sumuway kundi ang iba ay nakinabang pa.

Dalawa po ito: criminal cases at saka admin cases. So ia-update ko lang po kayo. Ang criminal cases po ay hina-handle ng ating CIDG. Mula po sa 496 complainants, mayroon po tayong 728 suspects.

Pagkatapos po ng investigation ay tumataas pa ito. Nakapag-develop tayo ng 264 cases. One hundred fifty seven cases po ay na-i-file na sa mga piskalya, 61 po ay still under investigation. So tuloy-tuloy po ito.

At dito po sa admin cases naman po ay 153 barangay captains, limang sangguniang --- sanggunian ng barangay ay naimbestigahan at ang 20 barangay captain dito sa NCR noong panimula po ay na-i-file na natin sa Office of the Ombudsman. So ito pong mga ito ay pananagutin natin at patuloy pa ang pag-iimbestiga sa ibang dumarating na mga complaint.

Dito naman po sa ating distribution ng ating Social Amelioration Program, sa pangalawang tranche po, sa ating partnership na pinangungunahan po ng DSWD, mula pa po June 11 ay nakapagsimula na ng pagbibigay ng second tranche. Inuna po ang ating mga 4Ps beneficiaries. Ito ay 1, 335, 711 families.

Noong June 15 naman po ay nagsimula na sa pag-distribute ng second tranche sa Cordillera Administrative Region kasama po ang Region I at nagsimula na ang Region III. Ngayon pong June 22, today, nagsimula na po tayo full blast sa lahat ng region kasama na 'yung National Capital Region pati na rin 'yung pagbibigay sa mga hindi nabigyan noong unang tranche na umaabot sa limang milyon.

Pero sa pag-validate po natin ay umaabot lang ito ng around 4.2 million. As of June 19 po ay 6.7 billion na po ang naipamigay ng DSWD. And we expect po na within this week ay matatapos po natin itong lahat.

Sa Cebu naman po kung saan ang ating concentration, dinagdagan na po natin ang ating kapulisan doon sa pag-i-implement ng ECQ. At mula po noong June 15, 1, 363 violators po ang na-apprehend. Ito 'yung mga hindi nagsusuot ng maskara, ito po 'yung mga sumusuway sa mga physical distancing, at kung ano-ano pa po.

Ang ating effort po dito ay matulungan ang Cebu City LGU para po maihiwalay natin 'yung mga positive dito at mailagay talaga sa mga tunay na mga COVID isolation facilities.

Sa dako naman po ng contact tracing, mayroon na po tayong 3,440 teams. Ito po ay binubuo ng 52,794 members at ang atin pong efficiency ay 96.77 percent with the case close contact ratio of one is to five. So maganda po itong numero na ito. At nakahanda na rin po kami na mag-hire ng additional 50,000 contact tracers para po sigurado na mapag-ibayo pa natin 'yung contact tracing.

Dito naman po sa usapin ng LSI, ang gagawin po namin dito ay i-o-organize namin ito sa tulong po ng mga LGUs na tatanggap. Ayaw na po natin 'yung barya-barya na nakakalusot 'yung iba at hindi po naiku-quarantine.

So ang Balik Probinsya po ay isang magandang huwaran sapagkat 'yung Balik Probinsya organized po eh. Pag-alis pa lang dito sa Manila, alam na ng LGU kung ilan 'yung darating, sasalubungin nila at diretso sa quarantine at maayos ang lahat. Wala pong nakakalusot.

So sa atin pong LSI ngayon, gusto po natin ay ganon din. Alam ng LGU na darating ang ganito karami at kailangan po ay nakahanda 'yung kanilang isolation facilities sapagkat kung puno po at darating ang mga kababayan natin at hindi rin nila maiku-quarantine, doon po nagsisimula 'yung tinatawag nating contagion or infection or contamination. So kailangan po talaga ay organized at coordinated.

At ito po ay pagi-ibayuhin namin kasama po ang ating National Task Force. Sisiguraduhin po natin na maihahatid ang ating mga kababayan nang ligtas. Gagamitin na po natin 'yung ating mga barko ng Philippine Navy, Philippine Coast Guard, at kung ano po 'yung mare-rentahan natin para bultuhan po ihahatid natin doon sa mga nakahandang LGU.

So iyon lang po, Mr. President. Marami pong salamat.

PRESIDENT DUTERTE: Secretary Año, they're talking of kaibigan natin si Chavit Singson. Nagmamagandang-loob 'yung tao. He's offering 400 buses at the disposal of the Task Force 'yan.

Ang July 4 for Mindanao, ang July 5 para sa Visayas, 400 buses 'yan. Kayo na ho ang mag anong kung --- distribute so that maybe the target areas where they should be delivered could be as near as where the trucks would head for and park there to --- for them to disembark.

Ang pakiusap lang, just like your statement now na tanggapin lang 'yung mga LGUs ng --- tanggapin nila 'yung mga tao, pakiusap. Pero actually --- huwag mo na sabihin maaway lang... But they cannot refuse to accept a Filipino. P***** i** patay ka diyan. You cannot do that, deny the Filipino to go home? Mahirap 'yan.

Tapos asymptomatic, hindi mo alam kung may... So... You do not even know if he's contaminated or not. If he's not, then you still refuse him tapos magkaroon kahit sabi mo wala. Malolo --- maloloko. You'll run into a gamut of so many problems.

Pakiusapan lang sila na tanggapin na lang nila tutal wala na rin tayong magawa Pilipino eh. Even if they are actually contaminated, if they want to be --- to go home maybe to get well or to die there, hindi mo ma-deny sa Pilipino 'yan.

Ano pa ba, Bong? Wala na? Wala na? Del? Is there something? Wala na? How about Secretary Roque? You want to make some clarifications?

PRESIDENTIAL SPOKESPERSON HARRY ROQUE: Yes, sir. Para po malaman po ng taongbayan, nakarating na ba ho sa lamesa niyo 'yung Anti-Terror Bill? May sinabi po kayo bago tayo mag-record sa ulat ninyo sa bayan.

PRESIDENT DUTERTE: My legal is still reviewing it. My --- my legal team sa Malacañan. There's only --- hindi ko pa natanggap. I had it reviewed.

It's always --- automatic 'yan. 'Pag daan sa akin, I endorse it to legal. Without even reading it actually, if you --- if you want really to know. It's legal who will return it to me with a recommendation whether I will approve it or not.

Ulitin ko ho 'yung --- hindi naman warning, kundi pakiusap sa inyo na sanayin natin 'yung buhay ngayon na new, bago na talaga ang pamumuhay. Ang diskarte, maglakad, paggalaw, social distancing, hugas kamay, mask, tapos kung maaari i-limit mo 'yung labas mo kasi ang COVID nandiyan ready to cling to your body.

Pasok 'yan sa bunganga, ilong, mata. Pero 'yung ano, iba, maghugas nga maski anong sabon. Ulitin ko 'yung pinaka --- na anong pinaka-effective talaga. Iyang pagkatapos maghugas nga sabi ko --- 'di ba sabi ko noong previous program. Paghugas mo malaman mo effective kasi ang mga kamay mo mamumuti.

Sabihin, "Mare, pare, ang lakas ng bisa ng nakuha mo talaga. Para ka ng puting --- puting tela." So hindi ka lang nagkamali nagamit ng... Bahala kung anong gusto ninyo. Hugas kamay.

Kababayan ko, alam mo mahal ko kayong lahat. Eh jino-joke ko lang, dinadaan ko lang sa joke kasi wala tayong magawa eh. Ilang beses na dito 'yung warning, nakakainis na. But really, the danger is there. It's up to you to decide. 'Pag tinamaan ka, sorry wala talaga tayong magawa.

Kayong mga taga-Cebu ganun rin eh. Bakit marami? Because you were too confident and too complacent about it. Parang binalewala ninyo, ayan dumating. So iyong --- 'yung Task Force pati 'yung si --- 'yung bagong action office --- action Cabinet officer si General Cimatú ang sasama, magtingin sila sa sitwasyon at maiwan si General Cimatú kung anong magawa niya.

As I said you can fly in the morning, be back in the afternoon. You can use any government asset, eroplano. At saka magandang idea 'yung barko. Dahan-dahan lang, komportable sila. Hindi kagaya ng truck na --- 'yung tiyan mo, kailangan mo na mag-relieve, pigilan mo pa 'yung ihi mo.

Eh itong barko --- at saka mabilis na 'yan ngayon. Maganda 'yan. I --- that's a very good idea. I appreciate it.

Okay, 'yon ho ang achievement --- not the achievement --- 'yon ho ang gawa namin. Ang ginawa namin sa --- during the past few days.

Thank you for listening to us. *[applause]*

--- END ---

SOURCE: PCOO-PND (Presidential News Desk)